

1. סע"ש 12558-09-16 הש' טוינה
2. סע"ש 55888-03-17 הש' פרנקל

בעניין שבין:

- התובעים:**
1. AA5282704 Chanon Khotchompoo
 2. AA4191364, Hanprakhon Pradit
- ע"י ב"כ עו"ד עדי אלבוים
מרחה' יונק הדבש, נס ציונה
טל': 03-5610461 ; פקס': 08-6343490

- נ ג ד -

- הנתבעים:**
1. **מרדכי פרג'**
ע"י ב"כ עו"ד דודו זהבי
יגאל אלון 120, (בית קליפורניה), תל-אביב
טל': 03-5322232 ; פקס': 03-5322271
 2. **תפוחי אדמה עצמונה אגש"ח בע"מ, ח.פ.** 570035725
ע"י ב"כ ליפא מאיר ושות'
מרחה' ויצמן 2, תל-אביב 64239
טל': 03-6070600 ; פקס': 03-6070666

הודעה על התייצבות היועץ המשפטי לממשלה

- א. מכוח סמכותי לפי סעיף 1 לפקודת סדרי הדין (התייצבות היועץ המשפטי לממשלה) [נוסח חדש], ולאחר שראיתי כי זכות של מדינת ישראל או עניין ציבורי עלולים להיות מושפעים או כרוכים בהליכים שלפני בית הדין הנכבד, הריני להודיע על התייצבותי בהליכים אלו.
- ב. אני מסמך כל פרקליט מפרקליטות המדינה על שלוחותיה להיות נציגי בהליך זה.

ד"ר אביחי מנדלבלט
היועץ המשפטי לממשלה

היום, כ"ו טבת תשע"ט
3 ינואר 2019

עמדת היועץ המשפטי לממשלה

פתח דבר

1. עניינה של התייצבות היועץ המשפטי לממשלה בתיקים אלו הוא בהודעה על המחאת זכויות שהוגשה לתיק בית הדין בהליכים דן, ובמספר הליכים נוספים שהסתיימו בפשרה. כתב המחאת הזכויות הוגש על ידי תובעים שהם עובדים זרים מתאילנד.
2. כתב המחאת הזכויות שהוגש בהליכים השונים נוסח באופן אחיד והורה על המחאת זכויות העובדים הזרים השונים, שהם התובעים בהליכים, באופן מוחלט ובלתי חוזר, לאזרח תאילנדי שאינו אחד מהתובעים, ושמו Tawatchai Sowanna.
3. עניינם של ההליכים בתביעות לזכויות קוגנטיות מתחום משפט העבודה המגן, אשר לטענת התובעים נובעות מתקופת עבודתם של התובעים אצל הנתבעים (המעסיקים).
4. עמדת היועץ המשפטי לממשלה התבקשה על ידי מותבים שונים של בית הדין בסוגיית תקפותה של המחאת הזכויות הנובעות מיחסי העבודה והשלכותיה על סמכות בית הדין לדון בתביעות.
5. כפי שיפורט להלן, עמדת היועץ המשפטי לממשלה היא כי אין להכיר בהמחאת זכויות קוגנטיות אשר מקורן במשפט העבודה המגן מאחר שבהליכים דן נתבעו זכויות עבודה קוגנטיות של התובעים, אין מקום להכיר בזכות העובד להמחאת זכויות אלה לאחר.

עיקרי העובדות

להלן יפורטו העובדות הצריכות לעניין, כפי העולה מכתבי בי-דין, פרוטוקולים והחלטות שנמסרו לפרקליטות.

הערה: הגם שעמדה זו מוגשת בשני ההליכים כמפורט בכותרת שהם הליכים שנתורו פתוחים בבית הדין, בהיות העמדה עמדה עקרונית, היא נוגעת גם להליכים נוספים שהובאו בפני בית הדין הנכבד ואשר הסתיימו בפשרה כספית בין הצדדים לתביעה, ובהתעלם מהמחאת הזכויות שהוגשה בהם, כמפורט להלן:

מספר הליך	שם תובע וסכום התביעה	תוצאה
סעש 55689-01-17	215,543 CHOKNIRAN CHANODO ₪	פשרה בסך 17,000 ₪ + 3,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 64184-06-16	150,482 YOLMA KIATTISAK	פשרה בסך 16,000 ₪ + 4,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 64118-06-16	141,372 SUPAKON KAMMANAD ₪	פשרה בסך 17,000 ₪ + 3,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 64166-06-16	150,482 BUNNA CHUMPORN ₪	פשרה בסך 17,000 ₪ + 3,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 45648-12-16	274,694 RENU BUADANG ₪	פשרה בסך 16,000 ₪ + 4,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 55424-01-17	174,104 ONGPRACHAK BUNKHAYAN ₪	פשרה בסך 16,000 ₪ + 4,000 ₪ שכר טרחה.
סעש 55952-01-17	183,948 YANAROM WANCHAI ₪	פשרה בסך 17,000 ₪ + 3,000 ₪ שכר טרחה.

מספר הליך	שם תובע וסכום התביעה	תוצאה
סעש 45103-01-17	THEERAWUT SANGANGAM 219,838 ₪	פשרה בסך 14,000 ₪ + 7,000 ₪ שכר טרחה.

6. על פי הנטען בכתבי התביעה, הועסקו התובעים בחקלאות משך כחמש שנים (2011 – 2016), תוך הפרה של זכויותיהם על פי חוקי העבודה השונים, ובין היתר: חוק שכר מינימום, תשמ"ז-1987; חוק הגנת השכר, תשי"ח-1958; וחוק פיצויי פיטורים, תשכ"ג-1963.

7. הנתבעים השונים הגישו כתבי הגנה, במסגרתם טענו להתיישנות התביעות וכן כפרו בהפרת הזכויות הנתענת.

8. לתיק בית הדין הוגשו בתביעות השונות כתבי המחאת זכויות חתומים בידי התובעים. בכתב המחאת הזכויות הומחו זכויות התביעה וכן נכלל רכיב של ויתור על זכויות: "... בהמחאה גמורה ומוחלטת ובלתי חוזרת את כל זכויותי, מכל מין וסוג בקשר לתביעה שלי בביה"ד לעבודה בתיק ... שישנן או שיהיו בידיי, אם ובמידה שיהיו. מבלי לגרוע מן האמור לעיל אני מוותר בזאת באופן מוחלט ובלתי חוזר על כל טענה ו/או תביעה ו/או דרישה מכל סוג ומין שהוא שבעבר ו/או בעתיד בקשר עם הזכויות כאמור. ... למען הסר ספק מובהר בזאת, כי ויתורי האמור מתייחס לכל טענות ו/או זכויות כספיים, טובות הנאה אחרות, או פיצוי כלשהו שינתנו, אם וכאשר יינתנו, בגין הזכויות או בקשר אליהן." (ההדגשה במקור)

9. בפרוטוקול דיון שהתקיים בתיק סעש 34738-01-16 בתשובה לשאלת בית הדין בהתייחס לפשר המחאת הזכויות, השיב ב"כ התובע, המייצג אף את התובעים בכל ההליכים האחרים, את הדברים הבאים:

"לשאלת בית הדין למה צריך להמחות את הזכויות התשובה היא במקרה הזה שהעובד הנדון היה חשוף לפניות ולחצים בלתי פוסקים בתאילנד מחב' אופק, פנה אליי במצוקתו וזה מה שהמלצתי לו לעשות תוך כדי הסדר. ... ככל שבית הדין סבור שיש בכך כדי לאיין את סמכותו אין שום בעיה לנמחה להמחות חזרה את הזכויות..." (בעמ' 9 לפרוטוקול דיון מיום 5.6.17).

10. בדומה לכך, בפרוטוקול דיון שהתקיים ביום 25.6.17 בתיק סעש 12558-09-16 חזר ב"כ התובע ואמר כי היה ותתקבל החלטה שקובעת כי לא ניתן להמחות זכויות, הרי המחאת הזכות תבוטל תוך סידור כספי בין הצדדים לה (בעמ' 18 לפרוטוקול דיון מיום 25.6.17).

עד כאן פירוט העובדות וההליכים ברקע עמדה זו.

עמדת היועץ המשפטי לממשלה

הזכות לשכר קוגנטי על פי מהותה אינה ניתנת להמחאה

11. המדינה הדמוקרטית דוגלת בהכרה ובהגנה על זכויות וחירויות הפרט. חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו ביסס את מעמדן של הזכויות הבסיסיות והאוטונומיה של הפרט, ובענייננו הזכות לקניין וחירות הפרט, הכוללות את אוטונומיית הרצון וחופש החושים. בהתאם לכך, על הגבלת

זכות האדם להמחאת זכויות, שהיא חלק מזכותו הקניינית ומחירותו האישית של האדם, להיעשות בצמצום ובזהירות רבה.

12. סעיף 1 לחוק המחאת חיובים¹ קובע כי ניתן להמחות זכות אלא אם כן נשללה עבירותה מכוח דין, מכוח מהות הזכות או מכוח הסכם בין החייב לממחה. עוד נקבע בסעיף 10 לחוק המחאת חיובים, כי הוראותיו יחולו כשאין בדין אחר הוראות מיוחדות לעניין הנדון.

13. הזכות לתמורה הכספית בחוזה העבודה זכתה להסדרה חקיקתית ייעודית, המעניקה לרכיבים שונים בשכר העבודה מעמד משפטי מיוחד ושונה ממעמדה של תמורה כספית רגילה בקיום חוזה. אמנם יחסי העבודה הם יחסים חוזיים, אלא שהם אינם שוויוניים. יחסי העבודה מבוססים על פערי כוחות בין שני צדדים. ביטוי לכך נמצא בהוראות קוגנטיות הקבועות בחוקי העבודה השונים, לרבות צווי הרחבה, המגבילות את חירותו של העובד לוותר או למחול על זכויותיו הבסיסיות שעוגנו בדינים האמורים.

14. כפי המפורט לעיל, עניינם של ההליכים דנן, הוא בתביעות עובדים לזכויות שכר קוגנטיות. תביעות אשר הוגשו בידי עובדים אזרחי תאילנד, שהועסקו בחקלאות משך כחמש שנים. מדובר בסקטור של עובדים מוחלשים עד מאד, אשר אינם מאוגדים. במצב זה, של פערי כוחות גדולים בין מעסיק לעובדיו, מובנת ומוצדקת ביתר שאת ההגנה הפטרנליסטית הקבועה בחוקי המגן ביחס לכלל אוכלוסיית העובדים.

15. התביעות נושא ההליכים דנן עוסקות בשכר עבודה קוגנטי, שהזכויות לו צומחות ממשפט העבודה המגן². לפיכך, מעצם מהותן, הזכויות הנתבעות אינן ניתנות להמחאה. במסגרת עמדה זו, לא נדרש היועץ המשפטי לממשלה לשאלת אפשרות המחאתן של זכויות כלכליות **אחרות** אשר אינן נובעות מחוקי המגן, ובכלל זה זכויות הנובעות מכוחו של חוזה עבודה או הסכם קיבוצי מיטיב (זאת גם בשים לב להוראת סעיף 20 לחוק הסכמים קיבוציים). דיון בעניין של זכויות אלו אינו נדרש להכרעה במסגרת ההליכים דנן ולפיכך אין עמדה זו מתייחסת אליהן.

16. למעלה מן הצורך - יצוין עוד כי בהליכים דנן קיימות גם נסיבות מיוחדות נוספות, אשר מעלות תמיהות בכל הנוגע לתקפותם של המסמכים הנחזים להיות המחאות זכות כפי שהוגשו. כלל לא הובררו הנסיבות העומדות ביסודן של עסקאות המחאת הזכויות, למעשה - - ספק רב אם ביסודה של המחאת הזכויות כולן (בהליכים השונים כפי שפורטו) לידיו של אותו אזרח תאילנדי עלום עומדות עסקאות בכלל. מעבר לכך, ובניגוד גמור לאמור בכתבי המחאת הזכויות, שמר לעצמו בא-כוח התובעים זכות מלאה לחזור מן ההמחאה ואף הצהיר בפני בית הדין הנכבד כי במקרה שיוכרע שאין תוקף להמחאת הזכויות הרי יוחזרו הזכויות מיד חזרה לידי התובעים.

¹ חוק המחאת חיובים, תשכ"ט-1969 (להלן: "חוק המחאת חיובים"), קובע בסעיף 1 כדלהלן: "1. (א) זכותו של נושה, לרבות זכות מוטנית או עתידה לבוא, ניתנת להמחאה ללא הסכמת החייב, זולת אם נשללה או הוגבלה עבירותה לפי דין, לפי מהות הזכות או לפי הסכם בין החייב לבין הנושה."

² ר' בג"ץ 289/79 ד"ר לילי דיין נ' בית הדין הארצי לעבודה, לד(3) 820 (1979).

זכות מלאה לחזרה מהמחאה, קיבלה ביטוי מפורש בחתימתם של הסכמי הפשרה בהליכים שצוינו לעיל, שכן הסכמי הפשרה נחתמו על ידי בא-כוח התובעים בשמם של התובעים השונים, תוך התעלמות מוחלטת מן הנמחה על פי כתב המחאה הזכויות.

תמיהות אלו צוינו למעלה מן הצורך שכן, כאמור, הזכויות הנתבעות בהליכים דנן, בהיותן זכויות לשכר קוגנטי, מעצם מהותן אינן ניתנות להמחאה כלל.

לנוכח האמור בעמדה זו אין צורך בהתייחסות לשאלת סמכותו העניינית של בית הדין הנכבד לדון בתביעת הנמחה.

זיו אלדן הררי, עו"ד
פרקליטות מחוז הדרום (אזרחי)

כ"ו טבת, תשע"ט
3 ינואר, 2019